

CIELEŚNIE (106) *av*

[Cf CIELESNY *N pl subst*]

Wszystkie *e jasne*.

-f- (93), -ś- (3), -fz- (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z tych samych przykładów) – XVII w. (z Cn).

1. *Sposobem ciała, jako ciała, często z odcieniem ujemnym, w przeciwieństwie do strony duchowej; materialnie, prawdziwie, widomie; osobiście; corporaliter Mącz, Calep, Cn; materialiter BartBydg (87) : czo napyłano Canticoru^m wpyątem capitulu^m ya fzpyą czufz czyelefnye a fercze moye czufz duffa/ czuye wbogomyślnořczy PatKaz III 111v; Materialiter, cyelyesnye BartBydg 245b; BibRadz 1.Cor 10 arg; Według zakonu kthory Máchomet Turkom dał/ żadna dufzá do niebá nie idzie/ ále mnimáią mieć żywot błogofławiony wieczny po śmierci ćieleśnie/ to iełt w Ráiu rořkořzy BielKron 260v, 463v; GrzegRóżn F4; Corporaliter, in Biblijs, Cieleśnie. Mącz 66b; My iż powiádamy/ że tu tego Káplána między námi ćieleśnie ná ziemi w kořciele niemálfz/ wlzechmocnořć iego niebem zámykáiąc OrzQuin Z2v; á ktoř to ćieleśnie wftąpił do niebá? iedno łam Pan który sftąpił z niebá RejAp 94v, 1v, 47, 94v, 158; Wielki dziw ćieleśnie iřć ná obłoki RejPos 135v marg, 37, 83, 112, 304v, 319; W thym błędzye łą wfzyřcy/ ktorzykolwiek mniemáią/ iżeby ćieleśnie/ á iáko oni mowią/ corporaliter/ przymowáli ciáło y krew Páńfką. RejPosWiecz³ 97; Kto prawdziwe Ciáło p. Chriřtuřowe przimuie/ teⁿ go ćieleśnie pożywa. WujJud 171v marg; Cieleśnie tu przebywáiące⁸⁰ Pána Chriřtuřá widomie/ iáko przed Wniebowřtápieniem przebywał/ do dnia ładnego tu mieć nie możemy WujJud 260v, 70 [2 r.], 71v, 171v, L12v, Mm2v; WujJudConf 70, 253, 260v; BiałKaz E4v; Chriřtus wie y widzi potrzeby nářze, choć tu z námi ćieleśnie niemieřzka CzechRozm 193 marg, 27, 27v [2 r.], 28v [2 r.], 228 [2 r.], *2; Przetoř ćieleśnie Chryřtus thchnął/ tym znákiem vkázuiąc/ iż iáko z vřt człowieřczych ćieleśnie duch ludzki pochodzi/ ták z Bořkiey iřtnořći [...] Duch który zniey iełt wyćieka. SkarJedn 279; Tákkże [!] y dźiřia ři/ ktorzy máłymi łą w Chriřtuřie/ [...] á żyią ćieleśnie [...] przeřláduią tych/ ktorzy národzeni łą z wody y z ducha CzechEp 41, 40, 41, 179, 217, 271 (8); gdy tho o nim [o Jezusie] powiedamy y wierzymy iż zupełnořć Bořtwá Oycowřkiego/ w nim mieřzka ćieleśnie. NiemObr 119, 162; W ten czás Zwołennicy řmętni byli/ iż iuř Pan ćieleśnie nie był z nimi/ bo zá nim w Niebo pilnie pátrzáli ArtKanc G17, P7; Calep 262b; Bo chlebem fię czáfem ten Sákráment názywa/ miedzy inřzymi przyczynámi dla tego/ iż to w duřzy duchownie řpráwuie/ co chleb w ćiele ćieleśnie. LatHar 186; iedno który ná ono mieřfće przyřzedł/ y w řadzáwkę wftąpił/ y w niey fię ćieleśnie omył WujNT 323; A ktorzyć łą w ćiele (marg) ktorzy ćieleśnie żywią. (-)/ Bogu fię podobáć nie mogą. WujNT Rom 8/8, s. 194, Col 2/9, Xxxxx4; SiebRozmyřl E3.*

W charakterystycznych połączeniach: ćieleśnie mieszkać (18). wřtápić do nieba (7), żyć (3).

Zwrot: »przysiáć ćieleśnie« (1): Tedy na bliřko prziflicb roczech przed tem nizli na mieřfca řwe zafiędą mayą przifřiácz ćieliefnie iáko pravá a uiezmiřlioną chorobą na tich roczech niebeli. ComCrac 15v.

Wyrażenie: »ćieleśnie obecny« (2): Pána Chryřtuřá do boku Bogá Oycá ták záfię mocno przywięzuią/ iż pozwolić niechcą/ áby mógl być ná wielu zaráz mieřfcách/ ćieleśnie obecny ReszPrz 86, 86.

Szeregi: »(nie) cielesnie, (jeno) duchownie« [szyk 2 : 1] (3): *TarDuch* B4; *BibRadz* II 100d marg; niechcieli temu wiary dąć mowiąc/ raz vmá! [!]/ raz wftąpił w niebo/ niemaż go tu cielesnie ieno duchownie. *BielKron* 203v.

»istotnie i (abo) cielesnie« (4): Bo nam dla tego y w Sákrámenćie Ciála fwego iftotnie y cielesnie íam íiebie zoftáwił. *WujJud* 47v, 177; íż ten człowiek Iezus Chríftus [...] ten á nie ínfzy/ iftotnie/ ábo cielesnie/ do niebá wftąpił *CzechRozm* 28v, 33.

»cielesnie i materyjalnym sposobem« (1): Zeby cielesnie y máteryálnym ípofobem Pána Chríftufá wierni íeść mieli. *WujJudConf* 171v.

»prawdziwie, (i) cielesnie« [szyk 2 : 1] (3): *WujJud* 70, 251 v; íż Pan Chríftus íednoczy íię z námi przez wzywánie tego Sákrámentu/ nie tylko przez miłość/ ále też prawdziwie y cielesnie. *WujNT* 604.

»cielesnie i skutecznie« (1): Wízákże też potym y dla tego: że íię to y wedle litery cielesnie y skutecznie w Antychristowskíey stolice pánách y ípráwćách pokázowác miáło. *CzechEp* [406].

»cielesnie, (i) widomie« (3): P. Kryftus cielesnie widomie íeft w niebie á cielesnie ále niewidomie w Sákrámenćie. *WujJud* 70 marg, Mm2v; *CzechRozm* 27v.

»własnie i cielesnie« (4): PANA Kríftufá wierni pod ofobą chlebá wláfnie y cielesnie máią y przyimuią. *WujJud* 171v marg, 171v, L17v; *ReszPrz* 82.

»zupełnie a cielesnie« (1): Bo íeilibychmy ták rozumíeli [...] íżby tu zupełnie á cielesnie to fwięte ciáło stępowác miáło/ tedyby było omylne wyznánie wiary náłzey *RejZwierc* 197v.

2. Dosłownie; historiace *BartBydg* (11) : Historiace, cyelyesnye *BartBydg* 244b; Ale coż wżdy ná to rzeká/ íeílż ták wżyftko cielesnie/ wedle litery będą chćieli wykłádác *CzechRozm* 115.

Zwroty: »brać (a. wziąć) cielesnie« (2): á gdiż íie Polacy y prósbą do fwiętych brzydzą/ y chćą wżythko brác cielesnie/ fłow/ a nie íenfu pátrząc/ pewnie żeby íie y tym bárzo brzydzili *GórnDworz* B5; *BiałKat* 268v.

»cielesnie rozumieć, rozumiany« [szyk zmienny] (5 : 1): íż Kroleftwo Pána Kryftufowe/ nienáleży w máiętnośćiach/ w miefcách/ w mocách/ w tzáfíech/ w ofobách/ w dzierzáwach/ íáko ty cielesnie rozumíeż. *KrowObr* 23; *BibRadz* I 336b marg; *RejPos* 312; *RejPos Wíecz*³ 97; *CzechRozm* 120, 142v.

Szereg: »cielesnie, (i) grubie« [szyk 2 : 1] (3): *BiałKat* 268v; *CzechRozm* 142v; Kto dał fwiętym ták długie wfy/ y ták oftre oczy/ żeby mogli fłyfzeć prósy y widzieć potrzeby náłze? Dofyc cielesnie y grubie Kálwin mowi o rzeczách duchownych *WujNT* 264.

3. Seksualnie, zmysłowo; libidinose *Mącz, Cn; delicate, sexualiter* *Cn* (8) : *PatKaz* III 109v; *Libidinose, Roípuftnie/ zápalczíwie/ íiepowsćiągliwie/ cielesnie. Mącz* 192a.

Zwroty: »poznać cielesnie« (2): á zmieniwfzy dzyewíczy ftan/ poznał [*Adam*] cielesnie żonę fwoię Ewę. *BielKron* 2v; *HístRzym* 129v.

»cielesnie przebywác« [szyk zmienny] (2): Ífz zmlýnarzem laczínia Andrzejem Czyelyefznýe przebiwála rałż yeden na polyu za czo wzyála odnyego gr 12 *LibMal* 1546/120, 1546/120v.

»cielesnie złączyć się; złącznie cielesnie« (1; 1): *PatKaz* III 138v; kazała go íobie wnoczy do komory pułćić, gdyż tedy ona íie nadziewála żeby íie ínim cielesnie złączyć miála *BielŻyw* 132.

Synonimy: **1. istotnie, widomie; 3. rozpustnie, wszetecznie.**

Cf **CIELNIE**

HG, MM